

สมรรถนะนักศึกษาในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะฉุกเฉินโดยใช้รูปแบบการสอบ OSCE

Student performance in Emergency Nursing Using

Objective Structured Clinical Examination: OSCE

บทความวิชาการ (Academic article)

Corresponding author E-mail: chonkanok@bcnc.ac.th

(Received: January 11, 2020; Revised: November 30, 2020; Accepted: December 5, 2020)

ชลกนก ธนาภควัตกุล (Chonkanok Thanaphakawatkul)¹นนทรัตน์ จำเริญวงศ์ (Nontarut Jamreonwong)²ชยธิดา ไชยวงศ์ (Chayatida Chaiwong)³ทิพย์ ลือชัย (Tip Leuchai)⁴

บทคัดย่อ

การประเมินความสามารถทางคลินิกของนักศึกษาในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะฉุกเฉิน โดยใช้รูปแบบการสอบ Objective Structured Clinical Examination: OSCE มีการใช้อย่างแพร่หลายในการประเมินสมรรถนะทักษะทางคลินิกในกลุ่มวิทยาศาสตร์สุขภาพ ซึ่งวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี เชียงใหม่ มีจุดมุ่งเน้นให้นักศึกษามีความรู้ความสามารถ และสามารถปฏิบัติทักษะในด้านการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะฉุกเฉิน จึงได้ออกแบบการจัดการเรียนการสอนโดยสอดแทรกความรู้ ความเข้าใจ ตลอดจนทักษะการปฏิบัติทางด้านการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะฉุกเฉินในทุกชั้นปี เพื่อให้เกิดสมรรถนะในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะฉุกเฉินได้อย่างมีประสิทธิภาพ บทความนี้จัดทำขึ้นเพื่อนำเสนอการประเมินสมรรถนะนักศึกษาในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะฉุกเฉิน โดยใช้รูปแบบการสอบ OSCE สอบทักษะทางคลินิกที่จำเป็นในนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ชั้นปีที่ 4 เพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดูแลผู้ป่วยในสถานการณ์จริงได้ต่อไป โดยอธิบายกระบวนการ ขั้นตอน และปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการ ผลการประเมินสมรรถนะในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะฉุกเฉินในสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นได้ โดยพบว่าการใช้รูปแบบการสอบ OSCE สามารถประเมินความรู้ และสมรรถนะนักศึกษาในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะฉุกเฉินและการตัดสินใจของนักศึกษาได้เป็นอย่างดี และจากผลการประเมินนักศึกษาภายหลังเสร็จสิ้นการสอบ พบว่าสิ่งที่นักศึกษาได้รับการสอบโดยใช้รูปแบบดังกล่าวทำให้เกิดความสามัคคีในกลุ่ม ได้คิดวิเคราะห์ รู้จักการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า มีความมั่นใจมากขึ้น

คำสำคัญ การประเมินความสามารถทางคลินิก, นักศึกษาพยาบาล, การพยาบาลที่มีภาวะฉุกเฉิน

1 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี เชียงใหม่

Boromarajonani College of Nursing Chiang Mai

2 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี เชียงใหม่

Boromarajonani College of Nursing Chiang Mai

3 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี เชียงใหม่

Boromarajonani College of Nursing Chiang Mai

4 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี เชียงใหม่

Boromarajonani College of Nursing Chiang Mai

อีเมล: chonkanok@bcnc.ac.th

E-mail: chonkanok@bcnc.ac.th

ABSTRACT

An Objective Structured Clinical Examination: OSCE is one of the clinical evaluations for evaluating the emergency nursing skills in nursing students. The OSCE is widely used to evaluate clinical skills in health science and nursing school. Boromarajonani College of Nursing Chiangmai emphasize the importance of students' knowledge and practice in nursing care for the emergency patients so that we also develop an emergency care curriculum for all level of nursing students in our college. The emergency care curriculum consists of emergency knowledge, attitude, and practice, in which to promote emergency care performance among nursing students. This study aims to describe using the OSCE to evaluate the emergency care performance among senior nursing students. The emergency OSCE assessment provide emergency situations for nursing students to make practical in nursing practice following, describing in nursing process, identifying problems, making decision during emergencies, and evaluating in emergency nursing practices. The results of this study showed that the OSCE could assess knowledge, attitude, and practice in emergency care performance and evaluate emergency decision making among nursing students. Moreover, throughout the process we have obtained valuable feedback from nursing student that the OSCE can improve critical thinking, problem solving, and confidence in practicing, and promote a unity among nursing students.

Keywords: Objective Structured Clinical Examination: OSCE, Student Nurses, Emergency Nursing

บทนำ (Introduction)

การพยาบาลในภาวะฉุกเฉิน เป็นภาวะที่เร่งด่วนที่ผู้ป่วยจะต้องได้รับการรักษาพยาบาลอย่างทันด่วนที่ เพื่อป้องกันอันตรายต่อชีวิต ซึ่งในปัจจุบันการเจ็บป่วยฉุกเฉินมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นทั้งจากอุบัติเหตุ และจากโรคอันตรายหรือโรคเรื้อรัง จากรายงานสถิติการแพทย์ฉุกเฉิน สถาบันการแพทย์ฉุกเฉินแห่งชาติ ตั้งแต่เดือนมกราคม 2562 ถึงเดือนพฤศจิกายน 2563 พบจำนวนผู้ป่วยที่มีภาวะฉุกเฉินเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลทั้งที่ได้รับ

บาดเจ็บ (Trauma) และที่ไม่ใช่จากการบาดเจ็บ (Non-trauma) ถึง 3,227,969 ราย ซึ่งพยาบาลจะต้องได้รับบทบาทในการให้การพยาบาลผู้ป่วยเหล่านี้อย่างหนัก และมีแนวโน้มที่เพิ่มมากขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ผู้ป่วยในภาวะฉุกเฉินจึงจำเป็นต้องได้รับการประเมินและการบำบัดรักษาอย่างทันด่วนที่ เพื่อป้องกันความรุนแรงที่จะนำไปสู่ความพิการ ทุพพลภาพ หรือเสียชีวิต (Saelao, Lokeskrawee & Eamsunpang, 2014) กระทรวงสาธารณสุขได้มีประกาศเกี่ยวกับ

มาตรฐานการบริการด้านการแพทย์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2557 ประกาศใช้ ณ วันที่ 4 เมษายน 2557 โดยได้นิยามความหมายของผู้ป่วยฉุกเฉิน คือ บุคคลที่ได้รับบาดเจ็บหรือมีอาการป่วยกะทันหัน เป็นอันตรายต่อการดำรงชีวิตหรืออวัยวะสำคัญ จำเป็นต้องได้รับการประเมินและจัดการบำบัดรักษาอย่างทันท่วงที เพื่อป้องกันการเสียชีวิต พยาบาลเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการให้การพยาบาลผู้ป่วยจะต้องมีความรู้ความสามารถในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะฉุกเฉิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประเมินภาวะคุกคามต่อชีวิตผู้ป่วย พยาบาลควรมีความรู้ความเข้าใจในศาสตร์ทางการพยาบาล โดยใช้กระบวนการพยาบาลเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาของผู้ป่วย ให้ครอบคลุมทั้งในด้านผลลัพธ์ของการรักษาพยาบาล การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันภาวะแทรกซ้อน เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ป่วยที่มีความซับซ้อนมากขึ้น (Nursing Division, 2018) ซึ่งการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะฉุกเฉินพยาบาลจะต้องมีสมรรถนะ ความสามารถทางคลินิกและความรู้ความเชี่ยวชาญที่จะให้การพยาบาล เพื่อเพิ่มโอกาสการรอดชีวิตของผู้ป่วย (Vibulwong & Rittiwong, 2017) ดังนี้

1. การประเมินสภาพและการจำแนกผู้ป่วย พยาบาลควรมีความสามารถในการประเมินสภาพผู้ป่วยได้ถูกต้องครบถ้วนตามสภาวะหรือโรคที่นำผู้ป่วยมาโรงพยาบาล (Kumkong, 2014) และประเมินสภาพเฉพาะโรคได้ถูกต้อง รวมไปถึงการคัดแยกผู้ป่วยตามความเร่งด่วนตามหลักการจำแนกผู้ป่วย พยาบาลฉุกเฉินจึงต้องมีความรู้และทักษะที่เชี่ยวชาญในการคัดแยกผู้ป่วย โดยใช้ทักษะทางการพยาบาล ตั้งแต่การซักประวัติ และตรวจร่างกายเบื้องต้น เพื่อหาปัจจัยต่างๆ ที่

เกี่ยวข้องเข้ามาช่วยประเมินระดับความเสี่ยงและความรุนแรง (Srivisai & Onseng, 2017)

2. การปฏิบัติทักษะทางการพยาบาลขั้นพื้นฐานและขั้นสูง พยาบาลต้องสามารถปฏิบัติทักษะในการดูแล ช่วยเหลือ และแก้ไขภาวะฉุกเฉินได้อย่างคล่องแคล่ว ว่องไว และมีความถูกต้อง เช่น ทักษะการช่วยฟื้นคืนชีพ การบริหารยา และการช่วยเตรียมอุปกรณ์เครื่องมือแพทย์ในการทำหัตถการที่เร่งด่วน

3. การอ่านและแปลผลการตรวจต่าง ๆ โดยต้องสามารถอ่านและแปลผลการตรวจต่าง ๆ ได้อย่างแม่นยำ เช่น การแปลผลคลื่นไฟฟ้าหัวใจ การแปลค่าสัญญาณเตือนของผู้ป่วย และผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการที่สำคัญ

4. การจัดการสาธารณภัยและอุบัติเหตุ-อุบัติภัยหมู่ ต้องสามารถประเมินสถานการณ์ความรุนแรงของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว บริหารจัดการดูแล ณ จุดเกิดเหตุ และการเคลื่อนย้ายตามลำดับความเร่งด่วน

5. การตัดสินใจทางคลินิกที่สำคัญ พยาบาลควรมีการนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการตัดสินใจเพื่อความปลอดภัยของผู้ป่วย หรือแก้ไขภาวะวิกฤต เพื่อช่วยชีวิตผู้ป่วยที่อยู่ในภาวะคุกคาม รวมทั้งค้นหาความเสี่ยงและจัดการป้องกันได้อย่างทันท่วงที (Nursing division, 2018; Kumkong, 2014)

6. การใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์ภาวะฉุกเฉิน การเตรียมเครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์สำหรับหัตถการฉุกเฉินได้ถูกต้องรวดเร็ว เช่น การตรวจคลื่นไฟฟ้าหัวใจ การใช้เครื่องกระตุ้นหัวใจในการช่วยฟื้นคืนชีพ การเตรียมอุปกรณ์ใส่ท่อช่วยหายใจ เป็นต้น

7. ทักษะการสื่อสารและการประสานงาน เนื่องจากพยาบาลจะต้องมีการสื่อสารกับผู้ป่วย

และญาติ จึงต้องใช้ทักษะการสื่อสารและการประสานงานที่ดี ควรมีความอดทนอดกลั้น ประนีประนอมในสภาวะเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นได้ (Nursing division, 2018; Kumkong, 2014)

8. การดูแลสุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ พยาบาลควรมีความเข้าใจ เห็นใจ และให้การพยาบาลด้วยความเอื้ออาทร คำนึงถึงจิตใจของผู้ป่วย

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี เชียงใหม่ เป็นสถาบันการศึกษาวิชาชีพทางการพยาบาล มีหน้าที่ผลิตบัณฑิตพยาบาลที่มีคุณภาพ และมีความเชี่ยวชาญที่เป็นจุดเด่นจุดเน้นของวิทยาลัยคือ การดูแลผู้ป่วยในภาวะฉุกเฉิน โดยมีการจัดกิจกรรมโครงการให้กับนักศึกษาเกี่ยวกับภาวะฉุกเฉินในแต่ละชั้นปี เพื่อให้ผู้เรียนได้นำความรู้และทักษะไปใช้ในการฝึกปฏิบัติงานในวิชาต่าง ๆ ซึ่งอาจพบเหตุการณ์ฉุกเฉินที่ผู้ป่วยต้องได้รับการพยาบาลอย่างทันท่วงที ดังนี้ ชั้นปีที่ 1 การปฐมพยาบาลเบื้องต้น ชั้นปีที่ 2 การช่วยฟื้นคืนชีพขั้นพื้นฐาน (BLS) ชั้นปีที่ 3 การช่วยฟื้นคืนชีพขั้นสูง (ACLS) ชั้นปีที่ 4 ได้มีการฝึกให้ผู้เรียนได้ทดลองปฏิบัติการพยาบาลฉุกเฉินต่าง ๆ ในรายวิชาการรักษาพยาบาลเบื้องต้น โดยใช้สถานการณ์จำลองเสมือนจริง ส่งผลให้นักศึกษาสามารถนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในการฝึกปฏิบัติรายวิชาปฏิบัติการรักษาพยาบาลเบื้องต้น ซึ่งจากการประเมินผลการเรียนรู้ และปฏิกิริยาตอบสนองภายหลังเสร็จสิ้นการฝึกปฏิบัติกับพี่เลี้ยงแหล่งฝึกในห้องฉุกเฉิน พบว่า นักศึกษาสามารถปฏิบัติทักษะทางด้านการพยาบาลฉุกเฉินได้ดี มีการเรียนรู้ได้เร็ว สามารถเรียบเรียงขั้นตอนการปฏิบัติทักษะได้อย่างถูกต้อง แต่ยังขาดความมั่นใจ เนื่องจากไม่เคยปฏิบัติกับผู้ป่วยจริงมาก่อน ดังนั้น เพื่อเป็นการประเมินและ

ชี้วัดคุณภาพของผู้เรียนภายหลังจากสำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี เชียงใหม่ จะมีสมรรถนะด้านการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะฉุกเฉินได้เป็นอย่างดี จึงได้นำวิธีการประเมินความสามารถทางคลินิกด้วย OSCE มาใช้ประเมินความรู้และทักษะของนักศึกษา อีกครั้งหนึ่ง เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมนักศึกษาให้ก้าวสู่การเป็นพยาบาลวิชาชีพ ที่มีสมรรถนะในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะฉุกเฉินอย่างแท้จริง

ความหมายของการประเมินสมรรถนะทางคลินิก (Objective Structured Clinical Examination: OSCE)

การประเมินความสามารถทางคลินิก (Objective Structured Clinical Examination: OSCE) เป็นกลยุทธ์การประเมินที่มีประสิทธิภาพ สำหรับการประเมินทักษะทางคลินิก ถูกนำมาใช้ครั้งแรกเมื่อปี ค.ศ.1975 เพื่อเป็นกลยุทธ์ในการประเมินความสามารถทางคลินิกของนักศึกษาแพทย์ โดยฮาร์เด้น และคณะ (Harden, Stevenson, Downie & Wilson, 1975) สำหรับในประเทศไทยถูกนำมาใช้ครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2531 โดยเริ่มใช้ที่คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี ในการสอบวิชาทางคลินิกนักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 3 ปัจจุบันนิยมถูกนำมาใช้ในการประเมินนักศึกษาด้านความรู้และทักษะทางคลินิกมากขึ้น โดยเฉพาะสาขาทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ และทางการพยาบาล

โดยสามารถอธิบายได้ว่า การประเมินความสามารถทางคลินิก (OSCE) เป็นการสอบที่มีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งเน้นไปที่ความสามารถทางคลินิก (Objective) โดยแต่ละสถานีสอบจะถูกออกแบบมาเพื่อประเมินทักษะทางคลินิก มี

เครื่องมือที่ใช้ในการให้คะแนนที่เป็นมาตรฐานในการบันทึกและขั้นตอนการให้คะแนนเป็นมาตรฐาน โดยผู้สอบ OSCE ทุกคนถูกทดสอบด้วยปัญหาเดียวกันภายในกรอบเวลาเดียวกัน สถานการณ์เดียวกัน (Structure) ในแต่ละสถานีสอบจะใช้สถานการณ์ทางคลินิกเสมือนจริง (Clinical) ซึ่งรูปแบบการสอบ OSCE ช่วยให้สามารถประเมินความสามารถของผู้สอบได้อย่างน่าเชื่อถือ (Examination) จึงนิยมนำมาใช้ในการประเมินความรู้ความรอบคอบของผู้เรียน และเป็นวิธีการประเมินผลที่ควรนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน สามารถประเมินผู้เรียนได้อย่างครอบคลุม (Saleekul, Karnjanalekha, 2019) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ เพลินตา พิพัฒน์สมบัติและคณะ ที่ศึกษาผลของรูปแบบการประเมินทักษะทางคลินิกด้วยวิธี OSCE: ต่อผลสัมฤทธิ์ วิชาปฏิบัติการพยาบาลผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ 2 ของนักศึกษาพยาบาล พบว่ารูปแบบการประเมินทักษะรวบยอดด้วยข้อสอบ OSCE สามารถประเมินผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติทักษะทางคลินิกได้ (Pipatsombat, Kienwong, Kwhanyuen, Chobarunsitti, Tejangkura & Satsin, 2020)

หลักการสำคัญของการประเมินด้วย OSCE ประกอบด้วย สถานีสอบ สถานการณ์จำลอง วัตถุประสงค์การสอบ รูปแบบโครงสร้างและความยืดหยุ่น (Harden, 1975) มีรายละเอียดดังนี้

1. สถานีสอบ (Station) โดยให้ผู้เรียนหมุนเวียนไปตามสถานีสอบต่าง ๆ ตามระยะเวลาที่กำหนดให้ แต่ละสถานีสอบมีวัตถุประสงค์เพื่อทดสอบหนึ่งหรือสองสมรรถนะทางคลินิกเท่านั้น

2. สถานการณ์จำลอง (Clinical relevance) ในการสอบ OSCE จะใช้สถานการณ์

จำลองเสมือนจริงในการประเมินทักษะทางคลินิกของนักศึกษา เช่น รูปแบบการสอบโดยใช้สถานการณ์จำลองเสมือนจริง (Simulation based learning: SBL) การใช้กรณีศึกษา (Case based learning: CBL) เป็นต้น

3. วัตถุประสงค์การสอบ (Relative objectivity) มีเป้าหมายเพื่อให้สามารถประเมินความสามารถที่แท้จริงของนักศึกษา โดยมีผู้ประเมินแต่ละสถานีสอบคนเดียวกัน ที่ผ่านการเตรียมความพร้อมในการใช้แบบประเมิน

4. รูปแบบโครงสร้าง (Structured format) ต้องมีการกำหนดทักษะ รายละเอียดที่ใช้ในการประเมินอย่างชัดเจน

5. ความยืดหยุ่น (Flexibility) การประเมินโดยใช้ OSCE สามารถนำไปใช้ได้หลากหลายวิชา และสามารถนำไปปรับใช้ประเมินผลผู้เรียนได้หลายระดับ

ขั้นตอนและวิธีการประเมินสมรรถนะทางคลินิก

การสอบ OSCE แบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ซึ่งประกอบไปด้วย 1) ขั้นตอนเตรียมการ (P: Preparation) 2) ขั้นตอนการสร้างข้อสอบและแบบประเมิน (D: Design test scenario & score sheet) 3) ขั้นตอนการจัดสอบ (A: Arrange OSCE) 4) ขั้นตอนสะท้อนคิดและให้ข้อมูลย้อนกลับ (R: Reflection & feedback) และ 5) ขั้นตอนประเมินรูปแบบการสอบและเตรียมนักศึกษา (E: Evaluation) หรือเรียกย่อ ๆ ว่า P-DARE model มีรายละเอียดดังนี้ (Wannasuntad, Tirapaiwong, Aomsin, & Raksatham, 2017)

1. ขั้นตอนเตรียมการ (P: Preparation) มีการกำหนด test blueprint ของทักษะทางคลินิกที่จะประเมินนักศึกษา มีการกำหนดวันสอบ แต่งตั้ง

คณะกรรมการสอบ ประชุมคณะกรรมการเพื่อเตรียมความพร้อมและวางแผนการจัดสอบประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เตรียมสถานีสอบ วัสดุอุปกรณ์ ผู้ป่วยจำลอง สถานการณ์จำลองเสมือนจริง ชี้แจงความสำคัญ วัตถุประสงค์ และหัวข้อในการสอบให้นักศึกษาทราบล่วงหน้า เพื่อให้มีเวลาเตรียมความพร้อมก่อนสอบ

2. ขั้นตอนการสร้างข้อสอบและแบบประเมิน (D: Design test scenario & score sheet) จัดทำข้อสอบตามทักษะที่กำหนดไว้ใน test blueprint สร้างแบบประเมิน กำหนดเกณฑ์พร้อมกับจัดทำเอกสารสำหรับอาจารย์ เพื่อใช้ในการประเมินแต่ละสถานีสอบให้สอดคล้องกับหัวข้อทักษะทางคลินิก

3. ขั้นตอนการจัดสอบ (A: Arrange OSCE) โดยดำเนินการสอบตามแผนที่กำหนดไว้ โดยให้นักศึกษาเข้าสอบแต่ละสถานีให้ครบถ้วน โดยเจ้าหน้าที่ควบคุมห้องสอบจัดให้นักศึกษาเข้าสอบแต่ละสถานี ดูแลอำนวยความสะดวก ควบคุมเวลาในการสอบ อาจารย์ผู้สอบแต่ละสถานี ประเมินผลการสอบและรวบรวมคะแนนส่งกรรมการประเมินผล

4. ขั้นตอนสะท้อนคิดและให้ข้อมูลย้อนกลับ (R: Reflection & feedback) หลังจากเสร็จสิ้นการสอบอาจารย์ผู้คุมสอบแต่ละสถานีสรุปผลการสอบของนักศึกษาและแจ้งผลการสอบให้นักศึกษาทราบ หากนักศึกษาสอบไม่ผ่าน ให้นักศึกษาเตรียมความพร้อมและสอบใหม่อีกครั้ง อาจารย์ผู้คุมสอบให้ข้อเสนอแนะย้อนกลับแก่นักศึกษา พร้อมกับให้นักศึกษาสะท้อนคิดและประเมินตนเอง แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เพื่อนำไปใช้ในการปรับปรุงการสอบครั้งต่อไป

5. ขั้นตอนประเมินรูปแบบการสอบและเตรียมนักศึกษา (E: Evaluation) ประชุมคณะกรรมการภายหลังการจัดโครงการ (AAR) เพื่อประเมินผลโครงการ สรุปปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเพื่อนำไปพัฒนาการจัดสอบ OSCE ในครั้งต่อไป รวมทั้งประเมินการบรรลุวัตถุประสงค์และความพึงพอใจต่อโครงการสอบ OSCE โดยนักศึกษาด้วย

การประเมินสมรรถนะนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี เชียงใหม่ ในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะฉุกเฉิน โดยใช้รูปแบบการสอบ OSCE

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี เชียงใหม่ ได้ประเมินสมรรถนะในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะฉุกเฉินตั้งแต่ปีการศึกษา 2561 จนถึงปัจจุบัน โดยนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 4 จะต้องได้รับการประเมินสมรรถนะในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะฉุกเฉิน โดยใช้รูปแบบการสอบ OSCE ก่อนที่จะสำเร็จการศึกษาไปปฏิบัติหน้าที่เป็นพยาบาลวิชาชีพอย่างแท้จริง โดยศึกษารูปแบบและขั้นตอนจากงานวิจัยและบทความวิชาการที่มีผู้ได้ศึกษาและเรียบเรียงขึ้น มาปรับใช้ในการประเมินจุดเน้นด้านการพยาบาลฉุกเฉินของนักศึกษา ซึ่งมีรูปแบบและขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ขั้นเตรียมการ กำหนด test blueprint ทักษะทางคลินิกที่จะประเมินนักศึกษา มีการประชุมคณะกรรมการ เพื่อกำหนด test blue print ทักษะที่จำเป็นในการดูแลผู้ป่วยฉุกเฉิน ประกอบด้วยอาจารย์สาขาการพยาบาลผู้ใหญ่ สรุปประเด็นหัวข้อที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับนักศึกษา ได้แก่ การช่วยฟื้นคืนชีพขั้นสูง การคัดแยกผู้ป่วยฉุกเฉิน การรักษาพยาบาลเบื้องต้นเน้นการซัก

ประวัติและตรวจร่างกายที่จำเป็น และสถานการณ์จำลองเสมือนจริง (Simulation Based Learning: SBL) โดยกำหนดวันสอบล่วงหน้า แต่งตั้งคณะกรรมการสอบ ประชุมคณะกรรมการเพื่อเตรียมความพร้อมและวางแผนการจัดสอบประสานงานกับบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เตรียมสถานีสอบ วัสดุอุปกรณ์ เขียนสถานการณ์จำลองเสมือนจริง ชี้แจงความสำคัญ วัตถุประสงค์ และหัวข้อในการสอบให้นักศึกษาทราบล่วงหน้าเพื่อให้มีเวลาเตรียมความพร้อมก่อนสอบ

2. ขั้นตอนการสร้างข้อสอบและแบบประเมิน จัดทำข้อสอบและแบบประเมิน แบ่งเป็น 4 สถานี คือ การช่วยฟื้นคืนชีพขั้นสูง การคัดแยกผู้ป่วยฉุกเฉิน การรักษาพยาบาลเบื้องต้นเน้นการซักประวัติและตรวจร่างกายที่จำเป็นเกี่ยวกับโรคหรือภาวะที่พบได้บ่อยในภาวะฉุกเฉิน และสถานการณ์จำลองเสมือนจริง กรณีผู้ป่วยที่มีภาวะฉุกเฉิน ในผู้ป่วยระบบหัวใจ ระบบหายใจ และระบบประสาท โดยแต่งตั้งกรรมการออกข้อสอบที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการดูแลผู้ป่วยฉุกเฉิน ได้แก่ อาจารย์ในสาขาการพยาบาลผู้ใหญ่ ที่มีความเชี่ยวชาญและสอน นิเทศในรายวิชาการรักษาพยาบาลเบื้องต้น พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในแผนกฉุกเฉิน และระบบบริการการแพทย์ฉุกเฉิน

3. ขั้นตอนการจัดสอบ ให้นักศึกษาเข้าสอบแต่ละสถานีให้ครบถ้วน มีการทดสอบตามหัวข้อที่กำหนดไว้ ตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัดประเมินผล ใช้เวลาแต่ละสถานี 15 นาที และเริ่มสอบพร้อมกัน เมื่อหมดเวลานักศึกษาต้องย้ายไปสอบในสถานีใหม่หมุนเวียนกันไป หลังจากเสร็จสิ้นการสอบแต่ละสถานีอาจารย์ผู้คุมสอบเก็บใบประเมินและรวบรวมคะแนน โดยนักศึกษาที่รอ

สอบและสอบเสร็จแล้วจะถูกจัดให้อยู่ในห้องควบคุมแยกกัน เจ้าหน้าที่ควบคุมจะเก็บเครื่องมือสื่อสาร เพื่อป้องกันการส่งต่อข้อสอบ ในแต่ละสถานีจะมีอาจารย์ผู้คุมสอบจำนวน 2 คน ร่วมกันประเมินทักษะนั้น ๆ ภายหลังเสร็จสิ้นการสอบแต่ละครั้ง

4. ขั้นตอนสะท้อนคิดและให้ข้อมูลย้อนกลับ หลังจากเสร็จสิ้นการสอบอาจารย์ผู้คุมสอบแต่ละสถานีสรุปผลการสอบของนักศึกษาและแจ้งผลการสอบให้นักศึกษาทราบ อาจารย์ผู้คุมสอบแต่ละสถานีให้ข้อเสนอแนะย้อนกลับแก่นักศึกษา พร้อมกับให้นักศึกษาสะท้อนคิดและประเมินตนเอง แสดงความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ

5. ขั้นตอนประเมินผล รูปแบบขั้นตอนกระบวนการสอบและปัญหาอุปสรรค ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาปรับปรุง การทำงานในครั้งต่อไป มีการประชุมคณะกรรมการภายหลังการจัดโครงการ (AAR) เพื่อประเมินผลโครงการ กระบวนการสอบ เป็นระบบดี เวลาสอบค่อนข้างน้อยอยากให้เพิ่มเวลาในแต่ละฐานสอบ เพราะเร็วเกินไปปฏิบัติทักษะไม่ทัน ประกอบกับมีความตื่นเต้น กังวล

ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการ

ปัญหาและอุปสรรคที่พบขณะดำเนินการประเมินสมรรถนะทางคลินิกของนักศึกษาพบว่า นักศึกษายังขาดการเตรียมความพร้อมและทำความเข้าใจเกี่ยวกับคำชี้แจง ทำให้เกิดความสับสนในการเวียนฐานสอบ การประสานงานของเจ้าหน้าที่ ที่ช่วยควบคุมในการเวียนฐานสอบยังมีความสับสนบ้างในช่วงแรก ทำให้มีการคลาดเคลื่อนของเวลาขณะเปลี่ยนฐานสอบบ้างเล็กน้อย และประกอบกับนักศึกษามีความตื่นเต้น

กังวลทำให้การตัดสินใจในกระบวนการช่วยเหลือผู้ป่วยค่อนข้างช้า และจำนวนนักศึกษาที่ค่อนข้างมาก ทำให้ใช้เวลามากในการสอบนักศึกษา ส่งผลให้เกิดความอ่อนล้าของอาจารย์ประจำฐานสอบ และทำให้นักศึกษาต้องรอสอบเป็นเวลานาน ซึ่งจากปัญหาอุปสรรคดังกล่าว คณะกรรมการได้มีแนวทางพัฒนาในการสอบครั้งต่อไป คือ เน้นย้ำความเข้าใจในคำชี้แจง ขั้นตอนการสอบโดยละเอียด ทั้งนักศึกษา เจ้าหน้าที่ และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง กระตุ้นให้นักศึกษามีการเตรียมความพร้อมก่อนสอบ เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับตนเองและเพิ่มประสิทธิภาพในการดูแลผู้ป่วยให้มากที่สุด จัดทำข้อสอบคู่ขนาน และจัดสอบเป็น 2 ช่วง เพื่อบริหารเวลาสอบได้อย่างเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

ผลการประเมินสมรรถนะ

ภายหลังจากเสร็จสิ้นการประเมินสมรรถนะทางคลินิกของนักศึกษาในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะฉุกเฉิน โดยใช้รูปแบบการสอบ OSCE พบว่า สามารถประเมินความรู้ และสมรรถนะนักศึกษาในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะฉุกเฉินและการตัดสินใจของนักศึกษาได้เป็นอย่างดี และจากผลการประเมินนักศึกษากายหลังเสร็จสิ้นการสอบ สิ่งที่นักศึกษาได้รับจากการสอบโดยใช้รูปแบบดังกล่าว คือ ทำให้เกิดความสามัคคีในกลุ่ม ได้คิดวิเคราะห์ รู้จักการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า มีความมั่นใจมากขึ้น และการประเมินในแต่ละสถานีสอบพบว่า นักศึกษามีสมรรถนะในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะฉุกเฉินในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.02 ผลการประเมินสมรรถนะในแต่ละสถานี ได้แก่ ทักษะการช่วยฟื้นคืนชีพขั้นสูง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 การคัดแยกผู้ป่วยฉุกเฉิน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.65 การ

รักษาพยาบาลเบื้องต้น ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.22 และการสอบโดยใช้สถานการณ์จำลองเสมือนจริง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.83

สรุป

การประเมินความสามารถทางคลินิก (Objective Structured Clinical Examination หรือ OSCE) เป็นการประเมินที่มีประสิทธิภาพสำหรับการประเมินทักษะทางคลินิกที่จำเป็นของนักศึกษาทั้งในด้านความรู้และทักษะ ซึ่งวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี เชียงใหม่ ได้ออกแบบการจัดการเรียนการสอนโดยสอดแทรกทักษะทางการพยาบาลผู้ป่วยที่มีภาวะฉุกเฉินในทุกชั้นปี เพื่อให้ นักศึกษามีความสามารถนำความรู้และทักษะไปประยุกต์ใช้ ในการดูแลผู้ป่วยฉุกเฉินขณะฝึกปฏิบัติงาน จากนั้นจึงนำการสอบ OSCE มาใช้ประเมินนักศึกษาในชั้นปีที่ 4 เพื่อประเมินและเตรียมความพร้อมก่อนไปปฏิบัติงานในบทบาทพยาบาลวิชาชีพ ซึ่งผลการประเมินสะท้อนให้เห็นว่า นักศึกษามีสมรรถนะและความสามารถดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะฉุกเฉินได้เป็นอย่างดี โดยนักศึกษามีความสามารถปฏิบัติทักษะตามสถานการณ์โจทย์ที่กำหนดให้ ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม มีการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ สามารถทำงานเป็นทีม และการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นขณะให้การพยาบาลผู้ป่วยตามสถานการณ์ได้ แสดงให้เห็นว่าเมื่อนักศึกษาได้สำเร็จการศึกษาไปแล้วจะสามารถนำสมรรถนะในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะฉุกเฉินที่มีอยู่ไปประยุกต์ใช้ในการดูแลผู้ป่วยในสถานการณ์จริง ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้

1. ควรนำการสอบ OSCE ไปใช้ในการประเมินทักษะปฏิบัติการพยาบาลก่อนขึ้นฝึกภาคปฏิบัติในรายวิชาอื่น ๆ เช่น รายวิชาการรักษาพยาบาลเบื้องต้น ซึ่งนักศึกษาจะต้องฝึกปฏิบัติงานห้องฉุกเฉิน เพื่อเตรียมความพร้อมของ

ผู้เรียน และเสริมสร้างสมรรถนะและความมั่นใจก่อนขึ้นฝึกปฏิบัติงานจริง

2. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการนำสมรรถนะในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะฉุกเฉินไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานหลังจากสำเร็จการศึกษา

References

- Emergency Medical Act B.E.2008. (2008). *Published in royal Thai government gazette of emergency medical Act B.E. 2008*. Retrieved (2020, April 9) from <http://web.krisdika.go.th/data/law/law2/%a1131/%a1131-20-2551-a0001.pdf> (in Thai).
- Harden, R.M., Stevenson, M., Downie, W.W., & Wilson, G.M. (1975). Assessment of clinical competence using objective structured examination. *British Medical Journal*, 1, 447-451. doi:10.1136/bmj.1.5955.447.
- Harden, R.M., & Gleeson, F.A. (1979). Assessment of clinical competence using an objective structured clinical examination (OSCE). *Medical Education*, 13(1), 41-54.
- Kumkong, M. (2014). The importance of a continued training program in order to maintain and improve the competencies of the emergency room nurses. *The Southern College Network Journal of Nursing and Public Health*, 1(1), 7-84. (in Thai).
- National Institute for Medical Emergency. (2020). *Statistical report*. Retrieved (2020, November 13) from https://ws.niems.go.th/ITEMs_DWH/reportlististitems.aspx.
- Nursing division Office of the Permanent Secretary Ministry of Public Health. (2018). *Registered nurses roles*. Pathumthani: Publishing of Suetawan. (in Thai).
- Pipatsombat, P., Kienwong, T., Kwhanyuen, R., Chobarunsitti, C., Tejangkura L., & Satsin, T. (2020). The effectiveness among nursing students of the comprehensive OSCE clinical skills in the achievement of adult and elderly nursing practicum 2. *Boromarajonani College of Nursing Uttaradit, Journal*, 1(2), 59-75. (in Thai).
- Saengpanit, C. (2018). Factors associated with successful prehospital resuscitation of out of hospital cardiac arrest by emergency medical service, Uttaradit hospital. *Boromarajonani College of Nursing Uttaradit, Journal*, 10(Suppl), 85-96. (in Thai).
- Saleekul, S, & Tipkanjanaraykha, K. (2019). The objective structured clinical examination (OSCE) to evaluation clinical skills of nursing students. *Journal of Health and Nursing Research*, 35(2), 38-43. (in Thai).

- Srivisai, T., & Onseng, V. (2017). Septic shock: challenges of emergency nurse. *Boromarajonani College of Nursing Uttaradit, Journal*, 9(2), 152-162. (in Thai).
- Saelao, K., Lokeskrawee, T., & Eamsunpang, S. (Editors). (2014). *Interfacility patient transfer*. Nonthaburi: Institute Emergency of Medicine. (in Thai).
- Vibulwong, P., & Rittiwong, T. (2014). Competency evaluation of the trainees in the emergency nurse training program at Boromarajonani College of Nursing Bangkok. *Journal of Boromarajonani College of Nursing Bangkok*, 30(1), 72-85. (in Thai).
- Wannasuntad, S., Tirapaiwong, Y., Aomsin, K., & Raksatham, S. (2017). Development of the objective structured clinical examination (OSCE) to evaluated knowledge and clinical skills of nursing students. *Journal of Boromarajonani College of Nursing, Bangkok*, 33(1), 163-176. (in Thai).